

## УЧАСТЬ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У СПІЛЬНІЙ ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ І ПОЛІТИЦІ БЕЗПЕКИ ЄС В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

*У статті проаналізовано результати дослідження досягнень української історичної науки у вивченні проблеми участі Великої Британії у процесі становлення і розвитку СЗППБ ЄС. Визначено провідні наукові центри вивчення означеної проблеми і провідні вітчизняні наукові періодичні видання, на сторінках яких опубліковані роботи з відповідної тематики. Зроблено висновок, що проблема участі Великої Британії у вказаному напрямі функціонування Європейського Союзу є недостатньо дослідженою та потребує спеціального комплексного аналізу.*

**Ключові слова:** Велика Британія, європейська інтеграція, ЄС, Спільна зовнішня політика і політика безпеки, українська історіографія.

### Постановка проблеми

Європейська інтеграція як політико-економіко-правове та соціокультурне явище давно стала популярним предметом численних наукових студій. Водночас переважна більшість публікацій українських дослідників мають узагальнюючий характер, не містять аналізу специфічних галузевих проблем історичного розвитку Європейського об'єднання. Перманентний процес зближення України з Європейським Союзом актуалізує потребу поглибленого дослідження окремих напрямів розвитку цього унікального з точки зору політико-правової теорії та історичної практики високоінтегрованого міждержавно-інституційного об'єднання. З часу формально-юридичного утворення на початку 1990-х років невід'ємним елементом розвитку ЄС є його «друга опора» – Спільна зовнішня політика і політика безпеки (далі – СЗППБ), яка стала багато в чому визначальним напрямом розвитку цієї первинно економічної організації, майданчиком для погодження міжнародних інтересів держав-учасниць європейської інтеграції. Тому актуальним є дослідження політик ключових учасників творення сучасного внутрішнього і зовнішнього обличчя Єдиної Європи, серед яких з огляду на особливі геополітичні, економічні, гуманітарні і військово-політичні можливості, усталені міжнародні пріоритети та специфіку зовнішньої політики, традиційні підходи до євроінтеграції виділяється Велика Британія.

### Аналіз останніх досліджень і публікацій

В українській історичній науці окремі дослідження історіографії означеної у назві статті наукової теми досі не проводилися. Про це свідчить відсутність відповідних спеціальних публікацій. Наявні лише побіжні історіографічні замітки у ряді наукових праць, які містять вказівки на основні публікації провідних вітчизняних дослідників загальних проблем європейської політики Великої Британії, її участі в ЄС. Серед таких відзначимо монографії Н. Яковенко [1, 13], В. Крушинського [2, 58], дисертацію О. Романової [3, 19], наукові статті О. Чернінка [4, 181]. У монографії С. Пик акцентовано увагу на публікаціях вітчизняних авторів з проблем зовнішньої політики Великої Британії на європейському та американському напрямках [5, 9]. З огляду на недостатній рівень історіографічного аналізу вказаної теми виникла необхідність окремого дослідження здобутків вітчизняної історичної науки щодо питання участі Великої Британії у СЗППБ ЄС.

**Мета публікації.** Проаналізувати історіографічний доробок українських дослідників з проблем участі Великої Британії у процесі становлення і розвитку Спільної зовнішньої політики і політики безпеки Європейського Союзу, виявити малодосліджені аспекти вказаної теми дослідження.

#### **Виклад основного матеріалу**

Історіографію участі Великої Британії у становленні і розвитку СЗППБ ЄС можна поділити на три основних групи: 1) праці з історії формування зовнішньополітичного і безпекового виміру Європейського Союзу, які містять значимі факти, висновки та узагальнення; 2) публікації з історії становлення зовнішньої політики Великої Британії на європейському напрямі, її участі в європейській інтеграції; 3) роботи, присвячені конкретній темі участі Великої Британії у СЗППБ ЄС.

*Першу групу* складають насамперед напрацювання ряду вітчизняних фахівців, які досліджують загальні аспекти (сутність, походження, статус, структуру і функціональне наповнення) історії СЗППБ ЄС, що мають важливе значення для розуміння особливостей британського підходу до формування і розвитку цього напрямку діяльності Європейського Союзу. Серед комплексних досліджень проблематики виділимо першу у вітчизняній історіографії спеціальну монографію А. Мартинова, в якій розглянуто історичні передумови, нормативно-інституційні механізми реалізації СЗППБ ЄС, тенденції розвитку його оборонної політики і відносин з НАТО, проаналізовано вплив розширення ЄС на еволюцію зовнішньополітичної діяльності об'єднання, його відносин з Росією і Україною [6]. Публікація В. Рудої висвітлює результати дослідження динаміки розвитку СЗППБ ЄС у 1990-х роках, факторів заснування цієї політики Євросоюзу, позиції країн щодо її розвитку під час розробки Маастрихтського і Амстердамського договорів [7].

Дослідженню проблем еволюції Європейської (Спільної) політики безпеки та оборони Євросоюзу присвятили свої публікації О. Александров, Є. Магда, А. Павленко, Т. Сауляк [8; 9; 10]. У них серед іншого міститься коротка інформація про участь Великої Британії у формуванні координаційно-управлінських і військових структур ЄС. У дисертації О. Семенюка в контексті аналізу еволюції ЄПБО ЄС в умовах розширення 2004 року подано міркування щодо концептуальних підходів Великої Британії до розбудови цього сегмента політики Співтовариства [11].

З огляду на вагомий вплив США у світовій політиці і функціонуванні системи європейської безпеки, американо-британське «особливе» партнерство, непересічне значення для дослідження європейської політики Великої Британії мають публікації, які містять аналіз стратегії Сполучених Штатів щодо розвитку військового виміру Євросоюзу. У дисертації М. Миронової досліджено еволюцію відносин США – ЄС у постбіполярний період, одним з чинників трансформації яких на рубежі ХХ–ХХІ століть стало формування Євросоюзу як впливового центру світової політики [12]. Дисертація Д. Скляренка містить розгляд стратегії США щодо європейської інтеграції (кін. ХХ – поч. ХХІ ст.), вступу країн ЦСЄ до НАТО і ЄС [13]. У праці І. Онищенка розглянуто феномени європеїзму і атлантизму як два стратегічних концепти розвитку європейського політикуму, проблеми розвитку зовнішньої політики ЄС [14].

Наступну підгрупу формують праці дослідників історії розширення Євросоюзу і політики «сусідства», яка стала важливим сегментом європейської політики Великої Британії. В. Копійка у рамках докторського дослідження здійснив комплексний аналіз феномену розширення ЄС, його витоків, концептуально-теоретичних засад, практичних аспектів реалізації і геостратегічних наслідків [15]. Для дослідження східноєвропейської політики Великої Британії в контексті СЗППБ ЄС вагоме значення має монографія В. Халаджі і Н. Яковенко, присвячена вивченню Європейської політики сусідства, її сутності і модифікацій [16].

*Другу групу* історіографії участі Великої Британії в СЗППБ ЄС складають праці дослідників, присвячені зовнішній (європейській) політиці цієї країни та її участі в євроінтеграції. Керуючись хронологічним принципом насамперед відзначимо

напрацювання дослідників з проблем відносин Британії з Європейськими Співтовариствами до 1990 року, які висвітлюють історію формування специфічної позиції країни в інтеграційних процесах. Дослідження британіста Т. Гогунської стосується особливостей формування і реалізації зовнішньополітичної стратегії урядів М. Тетчер на європейському та американському напрямках [17]. Відзначимо розділи колективної монографії С. Віднянського та А. Мартинова, присвячені ідеологам новітньої зовнішньої політики Великої Британії У. Черчіллю і М. Тетчер [18]. Оригінальною є публікація В. Ціватого і Л. Чекаленко, в якій автори аналізують історичні причини та передумови рішення британського суспільства на користь виходу з ЄС, розглядають особливості європейської політики Британії до і після 1990 року [19]. У контексті формування стратегії і практичного досвіду участі Британії в євроінтеграції привертає увагу дослідження феномену «євроскептицизму» І. Нечаюк [20]. Автор доводить, що осередком виникнення і поширення євроскептицизму стала Велика Британія. Прямий вплив британського євроскептицизму відчула й СЗППБ.

В окрему підгрупу другої групи історіографії виділимо комплексні історичні дослідження з проблем участі Сполученого Королівства в європейській інтеграції. Першим в Україні дисертаційним дослідженням з означеної проблематики стала дисертація О. Неприцького [21]. У монографії Н. Яковенко подано результати дослідження основних аспектів зовнішньополітичної діяльності британських урядів в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. [1]. Автором однією з перших у вітчизняній історичній науці приділено певну увагу аналізу політики британського керівництва щодо формування політичної складової євроінтеграції, зокрема, політики безпеки ЄС. Монографія В. Крушинського представляє дослідження широкого спектру проблем участі Британії в європейських інтеграційних процесах [2]. Публікація В. Копійки містить аналіз принципів британської політики щодо євроінтеграції і впливу країни на комунітарні процеси [22]. У статті В. Соколова та А. Соколова розглядаються проблеми зовнішньої політики уряду британських лейбористів, особливості і динаміка її здійснення [23].

Американо-британські відносини стали одним з головних історичних факторів формування та реалізації зовнішньої політики Великої Британії, її участі в європейській інтеграції. Тому значну підгрупу історіографії складають праці дослідників-британістів, присвячені впливу «особливих відносин» на європейську політику країни. Перша у вітчизняній науці монографія С. Пик на тему сутності та історії розвитку «особливих відносин» США і Великої Британії була видана у 2006 році [5]. У тексті публікації прослідковується аналіз впливу американського фактора на відносини Британії з Європейським Союзом. Дисертація Т. Кандуби «Атлантизм в зовнішній політиці урядів Тоні Блера» представляє комплексне дослідження феномену британського атлантизму. Механізмом реалізації стратегії безпеки Лондона, спрямованої на гармонізацію співпраці ЄС і НАТО (США), став вплив на становлення СЗППБ [24, 160]. Дослідження М. Володіна розкриває проблему ролі США і Великої Британії у реформуванні НАТО упродовж 1990-х – початку 2000-х років в контексті адаптації до нових реалій європейської безпеки [25].

Невід’ємною складовою історії відносин Великої Британії з ЄС став період правління урядів Д. Кемерона (травень 2010 – липень 2016 рр.). Однак доводиться констатувати, що у вітчизняній історіографії дослідження проблем участі країни в європейській інтеграції зазначеного періоду практично відсутні. Серед нечисленних публікацій відзначимо статтю І. Судака, в якій автор окреслив окремі аспекти зовнішньої політики і політики безпеки консерваторів у відносинах із США та Європою [26].

*Третю групу* історіографії складають праці, присвячені конкретно проблемі участі Великої Британії у процесі формування і розвитку СЗППБ. Застосовуючи хронологічний підхід до розгляду наукового доробку вітчизняних дослідників проблеми, насамперед відзначимо внесок О. Неприцького, в дисертації якого окремо розглянуто особливості регіональної політики урядів країни в умовах трансформацій постбіполярної архітектури

європейської безпеки і розширення ЄС у 1990-х роках [21, 180]. В. Крушинський приділив окрему увагу аналізу участі Великої Британії у зовнішньополітичних механізмах ЄС, позиції країни щодо формування європейського воєнно-політичного співробітництва [27]. У докторській дисертації Н. Яковенко висвітлено роль Великої Британії в еволюції європейського співробітництва у галузі безпеки та оборони [28]. Дисертаційна робота Л. Ямпольської серед дослідження історичного процесу формування і реалізації політики Великої Британії щодо інтеграційних процесів в Європі у 70–90-х роках ХХ ст. містить розгляд особливостей оборонної стратегії Євросоюзу і формування зовнішньополітичних пріоритетів Сполученого Королівства [29]. При цьому аналіз проблеми участі країни в європейській оборонній політиці зводиться до огляду концептуальних засад відносин між США, НАТО і ЗЄС. Про розвиток СЗППБ як окремого напрямку функціонування Європейського Союзу у згаданих роботах не йдеться, а її сутність зводиться до політики безпеки та оборони.

У вітчизняній науці єдиною розробкою дисертаційного рівня, об'єктом якої стало спеціальне вивчення зовнішньополітичної стратегії Великої Британії щодо розвитку СЗППБ ЄС, стала кандидатська дисертація О. Романової [3]. Окрім Великої Британії робота висвітлює результати дослідження участі в СЗППБ ЄС Франції і Німеччини, що робить його основним завданням компаративний аналіз позицій цих трьох провідних європейських держав щодо зовнішньополітичного і військового виміру об'єднання, їх впливу на формування інституційного та нормативно-правового забезпечення СЗППБ/СПБО Євросоюзу.

Спеціальне дослідження проблематики розширення ЄС та участі в ньому Великої Британії у 1997–2010 роках запропонував І. Черінько [30]. Британія розглядається як «найбільший прихильник розширення» серед держав Західної Європи, адже активно підтримувала масштабне розширення 2004–2007 років. Водночас дослідник не розглядає розширення Співтовариства як невід'ємну складову СЗППБ.

Серед аналітичних публікацій, присвячених розвитку європейських військових можливостей і ролі Британії відзначимо статтю К. Зарембо [31]. Автор публікації в контексті аналізу перспектив ідеї європейських федералістів щодо формування європейської армії розкрив причини негативної позиції уряду Д. Кемерона з цього питання.

### **Висновки**

Проведений аналіз доробку вітчизняних дослідників проблем розвитку СЗППБ ЄС та участі Великої Британії у цьому процесі дає можливість зробити ряд висновків. Дослідження історії формування і розвитку зовнішньополітичного виміру європейської інтеграції стає все більш популярною темою для дослідження українськими вченими-європейцями. Провідними центрами дослідження цієї тематики (в тому числі зовнішньої політики Великої Британії) серед академічних установ України стали Інститут історії України НАН України (відділ історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України), Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України (відділ трансатлантичних досліджень), Національний інститут стратегічних досліджень, серед ВНЗ – Дипломатична академія при МЗС України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Інститут міжнародних відносин; історичний факультет, кафедра нової та новітньої історії зарубіжних країн), Львівський національний університет імені Івана Франка (факультет міжнародних відносин), Донецький національний університет (кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики), ряд інших. Водночас констатуємо недостатній рівень історичної розробки проблеми участі Великої Британії у процесах європейської інтеграції, членства в ЄС, особливо періоду після 2005 року. Згадані монографії британістів Ю. Крушинського і Н. Яковенко (2003 р.) залишаються єдиними монографічними дослідженнями проблеми європейської політики Великої Британії у вітчизняній історіографії. Серед дисертаційних досліджень відзначимо роботи О. Неприцького (2003 р.), Л. Ямпольської (2004 р.), І. Черінька (2012 р.).

Проблема участі країни у формуванні і реалізації СЗППБ ЄС у дисертаціях вітчизняних вчених у різній мірі була представлена лише на рівні окремих параграфів згаданих дисертацій О. Неприцького, Ю. Крушинського, Л. Ямпольської, О. Романової, І. Черінька, нечисленних фрагментарних статей в інформаційно-аналітичних виданнях. В них домінує тематика внеску Великої Британії у розвиток військово-політичної складової Євросоюзу. Усі роботи містять переважно аналіз теоретичних підходів, стратегії і тактики урядів країни щодо формування і розвитку СЗППБ ЄС, насамперед СПБО. Практично відсутній аналіз конкретних проектів участі країни у здійсненні СЗППБ, насамперед такого важливого для України, як політика «сусідства» та її оновлений варіант – програма «Східне партнерство». «Слабким місцем» в публікаціях вітчизняних вчених є висвітлення питань розвитку військово-технічного співробітництва держав ЄС і проведення військово-гуманітарних місій в рамках СПБО, участі в них британської сторони. У вітчизняній історіографії залишається недослідженим питання ролі Великої Британії у відносинах ЄС з Росією. Відсутні спеціальні дослідження українських вчених з історії європейської політики Великої Британії періодів урядування Г. Брауна і Д. Кемерона (травень 2010 – липень 2016 рр.). Малодослідженим залишається питання значення України у східноєвропейській стратегії Сполученого Королівства та його вплив на політику ЄС щодо нашої держави після 2005 року.

#### **Перспективи подальших досліджень**

Зазначене свідчить, що участь Великої Британії в розвитку СЗППБ ЄС є недостатньо дослідженою і з огляду на актуальність вивчення історичних витоків проблем функціонування сучасної системи міжнародних відносин та європейської безпеки, причин імовірного виходу країни з Європейського Союзу потребує проведення спеціального комплексного наукового аналізу.

#### **Література**

1. Яковенко Н. Л. Велика Британія в сучасній системі міжнародних відносин: заявка на європейське лідерство: монографія / Н. Л. Яковенко. – Київ : Науковий світ, 2003. – 227 с.
2. Крушинський В. Ю. Британська Європа чи європейська Британія. Великобританія в європейських інтеграційних процесах: монографія / В. Ю. Крушинський. – Київ : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2003. – 214 с.
3. Романова О. В. Зовнішньополітичні стратегії Франції, Німеччині і Великобританії у контексті розвитку й імплементації СЗБП ЄС: дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04 / О. В. Романова. – Одеса, 2008. – 181 с.
4. Черінько І. П. Політика Великої Британії щодо кандидатів на членство в ЄС (на прикладі розширення Європейського Союзу – 2007) / І. П. Черінько // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2009. – Вип. 15. – С. 181–186.
5. Пик С. США – Велика Британія: «особливі відносини»: монографія / С. Пик. – Київ : Знання, 2006. – 283 с.
6. Мартинов А. Ю. Спільна зовнішня та оборонна політика Європейського Союзу (90-ті р.р. ХХ ст. – 10-ті р.р. ХХІ ст.). Погляд з України: монографія / А. Ю. Мартинов. – Київ: Інститут історії України НАН, 2009. – 262 с.
7. Руда В. В. Динаміка розвитку спільної зовнішньої політики та політики безпеки країн ЄС після 1991 р. / В. В. Руда // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Серія: Історія. – 2009. – Т. 104. – Вип. 91. – С. 153–159.
8. Александров О. С. Оборонна промисловість Європейського Союзу: сучасний досвід трансформації / О. С. Александров // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 2. – С. 168–177.
9. Магда Є. В. Розбудова системи європейської безпеки та роль Північноатлантичного альянсу: інтереси США та Російської Федерації / Є. В. Магда, В. М. Павленко // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / гол. ред. В. М. Вашкевич. – Київ : ВІР УАН, 2009. – Вип. 20. – С. 120–132.
10. Сауляк Т. А. Формування європейського безпекового простору в політико-історичному контексті / Т. А. Сауляк // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / гол. ред. В. М. Вашкевич. – Київ : ВІР УАН, 2011. – Вип. 44. – С. 695–705.
11. Семенюк О. Л. Спільна політика Європейського Союзу у сфері безпеки та оборони в умовах його розширення: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04 / О. Л. Семенюк. – Київ, 2007. – 20 с.
12. Миронова М. А. Трансформація відносин Європейського Союзу та США в постбіполярний період: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04 / М. А. Миронова. – Київ, 2007. – 22 с.
13. Склярєнко Д. В. Трансформація європейської політики США після завершення холодної війни: дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04 / Д. В. Склярєнко. – Київ, 2004. – 188 с.

14. Онищенко И. Г. Американско-европейское внешнеполитическое партнёрство / И. Г. Онищенко // Интеллект XXI. – 2014. – № 3. – С. 15–23.
15. Копійка В. В. Теоретичний та практичний виміри розширення європейського союзу: автореф. дис. ... докт. політ. наук: 23.00.04 / В. В. Копійка. – Київ, 2004. – 24 с.
16. Халаджі В. Європейська політика сусідства: роль та місце України: монографія / В. Халаджі, Н. Яковенко. – Київ : Наук. світ, 2012. – 218 с.
17. Гогунська Т. О. Формування та реалізація зовнішньополітичних принципів кабінетів М. Тетчер на європейському та американському напрямках (1979–1990 рр.): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 / Т. О. Гогунська. – Одеса, 2003. – 20 с.
18. Віднянський С. В. Об'єднана Європа: від мрії до реальності. Історичні нариси про батьків-засновників Європейського Союзу / С. В. Віднянський, А. Ю. Мартинов; [2-ге вид., доп. і перероб.]. – Київ : Києво-Могилянська Академія, 2011. – 395 с.
19. Ціватий В. Втеча «троянського коня» / В. Ціватий, Л. Чекаленко // Зовнішні справи. – 2016. – № 7. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/vtecha-trojanskogo-konja>.
20. Нечаюк І. О. «Євроскептицизм» у процесі європейської інтеграції (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 / І. О. Нечаюк. – Київ, 2013. – 20 с.
21. Неприцький О. А. Велика Британія та європейська інтеграція (90-ті рр. ХХ ст.): дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 / О. А. Неприцький. – Харків, 2003. – 230 с.
22. Копійка В. В. Великобританія у Європейському Союзі: очікування та наслідки / В. В. Копійка // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – 2001. – Вип. 5. – С. 169–176.
23. Соколов В. Зовнішня політика лейбористів: власний курс чи продовження політики торі? / В. Соколов, А. Соколов // Політичний менеджмент. – 2007. – № 2. – С. 137–143.
24. Кандуба Т. Ю. Атлантизм в зовнішній політиці урядів Тоні Блера: дис. ... канд. іст. наук: спец. 07.00.02 / Т. Ю. Кандуба. – Донецьк, 2010. – 215 с.
25. Володіна М. О. Співробітництво США та Великої Британії у реформуванні НАТО (90-і роки ХХ ст. – 2004 р.): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 / М. О. Володіна. – Луганськ, 2011. – 23 с.
26. Судак І. І. Особливості реалізації зовнішньополітичного курсу Великобританії / І. І. Судак // Проблеми міжнародних відносин: [зб. наук. праць / наук. ред. Канцелярук Б. та ін.]. – Київ : КиМУ, 2013. – Вип. 6. – С. 202–214.
27. Крушинський В. Ю. Великобританія в європейських інтеграційних процесах: дис. ... докт. політ. наук: 23.00.04 / В. Ю. Крушинський. – Київ, 2004. – 471 с.
28. Яковенко Н. Л. Європейська інтеграційна політика Великої Британії та міжнародні чинники її формування (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): автореф. дис. ... докт. іст. наук: 07.00.02 / Н. Л. Яковенко. – Донецьк, 2005. – 38 с.
29. Ямпольська Л. М. Інтеграційні процеси в Європі та Велика Британія (1973–1997 рр.): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.02 / Л. М. Ямпольська. – Київ, 2004. – 23 с.
30. Черінько І. П. Політика Великої Британії щодо розширення Європейського Союзу (1997–2010 рр.): автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04 / І. П. Черінько. – Київ, 2012. – 17 с.
31. Зарембо К. Європейська армія – реальність чи фантазія? / К. Зарембо // Європейська правда. – 2015. – 16 березня. – Режим доступу: <http://www.euointegration.com.ua/articles/2015/03/16/7031852>.

#### References

1. Yakovenko, N. L. (2003). *Britain in the modern system of international relations: a call for European leadership*. Kyiv: Scientific world (in Ukr.)
2. Krushinsky, V. Yu. (2003). *British European or European Britain. Britain in European integration processes*. Kyiv (in Ukr.)
3. Romanova, A. V. (2008). *Foreign policy strategy of France, Germany and the UK in the context of development and implementation of EU's CFSP*: diss. ... cand. of polit. sciences: 23.00.04. Odessa (in Ukr.)
4. Cherinko, I. P. (2009). British Policy towards candidates for membership in the EU (for example the enlargement of the European Union – 2007). *Naukovii Visnyk Dyplomatychnoyi Akademiyi Ukrayiny (Scientific Bulletin of Diplomatic Academy of Ukraine)*, 15, 181-186 (in Ukr.)
5. Pyk, S. (2006). *The US – UK «special relationship»*. Kyiv: Znannia (in Ukr.)
6. Martynov, A. Yu. (2009). *The Common foreign and defence policy of the European Union (90-s years of the XXth century – 10-s of the XXI century). A view from Ukraine*. Kyiv: Institute of History of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine (in Ukr.)
7. Ruda, V. V. (2009). Dynamics of development the Common Foreign and Security Policy of the EU since 1991. *Naukovi pratsi Chornomorskoho Derzhavnoho Universytetu imeni Petra Mohyly. Serii: Istorychna (Proceedings of the Petro Mohyla Black Sea State University. Series: History)*. 104 (91), 153-159 (in Ukr.)
8. Alexandrov, A. S. (2013). Defense industry of the European Union: current experience transformation. *Stratehichni priorytety (Strategic priorities)*, 2, 168-177 (in Ukr.)
9. Mahda, E. V. & Pavlenko, V. M. (2009). Development of the European security system and NATO's role: interests of the United States and Russian Federation. *Hileia (Hileia)*. In V. Vashkevich (Ed.), 20, 120-132 (in Ukr.)

10. Sauliak, T. A. (2011). Formation the European security space in the political-historical context. *Hileya (Hileia)*, In V. Vashkevich (Ed.), 44, 695-705 (in Ukr.)
11. Semeniuk, A. L. (2007). *The Common policy of the European Union in the field of security and defence in conditions of its expansion*: diss. ... cand. of polit. sciences: 23.00.04. Kyiv (in Ukr.)
12. Myronova, M. A. (2007). *Transformation of relations the European Union and the United States in post-bipolar period*: avtoref. diss. ... cand. of polit. sciences: 23.00.04. Kyiv (in Ukr.)
13. Skliarenko, D. V. (2004). *Transformation of the European policy the USA after the Cold war*: diss. ... cand. of polit. science: 23.00.04. Kyiv (in Ukr.)
14. Onyshchenko, I. H. (2014). The American-European foreign partnership. *Intelekt XXI (Intelligence XXI)*, 3, 15-23 (in Ukr.)
15. Kopiika, V. V. (2004). *Theoretical and practical measurements the enlargement of the European Union*: avtoref. dis. ... doct. of polit. sciences: 23.00.04. Kyiv (in Ukr.)
16. Khaladzhi, V., Yakovenko N. (2012). *European neighbourhood policy: the role and place of Ukraine*, Kyiv: Naukovyi svit (in Ukr.)
17. Hohunska, T. A. (2003). *Formation and implementation of foreign policies principles of the cabinets of Margaret Thatcher in the European and American trends (1979–1990)*: avtoref. diss. ... cand. of hist. sciences: 07.00.02. Odessa (in Ukr.)
18. Vidnianskii, S. V. & Martynov, A. Yu. (2011). *A United Europe: from dream to reality. Historical sketches of the founding fathers of the European Union*. Kyiv-Mohyla Academy (in Ukr.)
19. Tsviatyi, V. & Chekalenko L. (2016). Escape «Trojan horse» // *Zovnishni spravy (Foreign Affairs)*, 7. Retrieved from <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/vtecha-trojanskogo-konja> (in Ukr)
20. Nechayuk, I. A. (2013). «Euroscepticism» in the process of European integration (second half of XXth – beginning of XXIst centuries): avtoref. diss. ... cand. of hist. sciences: 07.00.02. Kyiv (in Ukr.)
21. Neprytskyi, O. A. (2003). *Britain and European integration (90-s of the XXth century)*: diss. ... cand. of hist. sciences: 07.00.02. Kharkhiv (in Ukr.)
22. Kopiika, V. (2001). UK in the European Union: expectations and implications. *Naukovyi Visnyk Dypljmatychnoyi Akademiyi Ukrayiny (Scientific Bulletin of Diplomatic Academy of Ukraine)*, 5, 169-176 (in Ukr.)
23. Sokolov, V. & Sokolov, A. (2007). Foreign policy of the labourists: own course or continuation of the Tories policy? *Politychnyi menedzhment (Political management)*, 2, 137-143 (in Ukr.)
24. Kanduba, T. Yu. (2010). *Atlanticism in the foreign policy of Tony Blair's governments*: diss. ... cand. hist. sciences: 07.00.02. Donetsk (in Ukr.)
25. Volodina, M. A. (2011). *Cooperation between the US and the UK in reforming of NATO (90th years of the XXth century – 2004)*: avtoref. ... dis. cand. of hist. sciences: 07.00.02. Luhansk (in Ukr.)
26. Sudak, I. I. (2013). Peculiarities of realization the foreign policy of Great Britain // *Problemy mizhnarodnyh vidnosyn (Problems of international relations)*, 6, 202-214 (in Ukr.)
27. Krushynskiy, V. Yu. (2004). *United Kingdom in European integration processes*: diss. ... doct. of polit. sciences: 23.00.04. Kyiv. (in Ukr.)
28. Yakovenko, N. L. (2005). *The European integration policy of the UK and international factors of its formation (the second half of XXth – beginning of XXIst centuries)*: avtoref. diss. ... doct. of hist. sciences: 07.00.02. Donetsk (in Ukr.)
29. Yampolska, L. M. *Integration processes in Europe and the UK (1973–1997)* (2004): avtoref. diss. ... cand. of hist. sciences: 07.00.02. Kyiv (in Ukr.)
30. Cherinko, I. P. (2012). *Policy of Great Britain in respect to the enlargement of the European Union (1997–2010)*: avtoref. diss. ... cand. of polit. sciences: 23.00.04. Kyiv (in Ukr.)
31. Zarembo, K. (2015). European army – reality or fantasy? *Yevropeiska Pravda (European true)*, 16 Mar. Retrieved from <http://www.euointegration.com.ua/articles/2015/03/16/7031852> (in Ukr.)

### **HRUBINKO Andrii Vasylovych,**

Associate Professor of the Department of theory and history of state and law, Ternopil National Economic University

e-mail: [gav\\_tnpu@yahoo.com](mailto:gav_tnpu@yahoo.com)

### **BRITAIN'S PARTICIPATION IN THE COMMON FOREIGN AND SECURITY POLICY OF THE EUROPEAN UNION IN UKRAINIAN HISTORIOGRAPHY**

*Statement of the problem.* Development of Ukraine's relations with the European Union actualizes the need for in-depth study individual areas of development this Community, in particular, Common Foreign and Security Policy. Given the predominantly interstate nature of CFSP is relevant the study of policies key participants development of the EU, among which is Britain.

*Analysis of recent researches and publications.* In the Ukrainian historical science individual research of the historiography indicated in the title of the article topic has still aren't conducted. There are only escaped historiographical notes in a number of scientific works which contain references to the

*main publications of the leading Ukrainian researchers of general problems of Great Britain's European policy, its participation in the EU.*

**Purpose of the publication.** *Investigate achievements of Ukrainian historical science in the study of problem participation the UK in the process of formation and development EU's Common Foreign and Security Policy (CFSP).*

**The main material.** *Historiography is shared on three groups: 1) works from the history of formation foreign policy and defence dimension of the European Union, which contain significant facts, conclusions and generalizations; 2) publications from the history of establishing foreign policy of Great Britain towards Europe, its participation in European integration; 3) works devoted to the specific topic of role the UK in development EU's CFSP. Key scientific centers to study presented research problem and the leading domestic scientific periodicals, whose published work on relevant topics are identified.*

**Conclusion.** *The studied special publications contain mainly the analysis of theoretical approaches, strategies and tactics of the country's polity regarding the formation and development EU's CFSP, especially Common Security and Defence Policy (CSDP). Almost unavailable analysis of specific projects of Britain's participation in the functioning of CFSP, primarily actual for Ukraine's European neighborhood policy. Unexplored remains the question of British influence on the relations between EU and Russia.*

**Prospects for further research.** *In general, the problem of participation the United Kingdom in European Union's Common Foreign and Security Policy is not sufficiently investigated and requires special complex scientific analysis.*

**Keywords:** *United Kingdom, European integration, EU, Common Foreign and Security Policy, Ukrainian historiography.*

*Надійшла до редакції 30. 09. 2016  
Затверджена до друку 15. 10. 2016*